

Vabatahtlike kaasamise koostöömudeli rakendamine hoolekandesüsteemis

Hoolekandeesutuste rahuloluküsitlus

Mai 2023

Eesti Külaliikumine Kodukant

Teenust tellitakse ja rahastatakse: ESF TAT “Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused”
SFOS 2014-2020.2.02.001.01.15-0002. Struktuurivahendite indentifitseerimise number: Grant kood
1T10-hoolek, wbs T10-hoolek-153.

Vabatahtlik
SELTSILINE

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Tagasisideküsitluse disain.....	3
2. Tulemused.....	3
2.1. Vabatahtlike seltsiliste tegevus hoolekandeesutuses.....	4
2.2 Rahulolu seltsiliste tegevusega.....	6
2.3 Rahulolu vabatahtlike seltsiliste programmi rakendamisega.....	8
2.4 Valmisolek vabatahtlike jätkuvaks kaasamiseks tulevikus	11
Kokkuvõte ja järeldused	13
Lisa 1 Rahuloluküsitluse küsimustik	15

Sissejuhatus

Mais 2023 viis MTÜ Eesti Külaliikumine Kodukant tollel hetkel koostöölepinguliste hoolekandeesutuste seas läbi üle-eestilise rahuloluküsitluse. Tegevuste eesmärgiks oli kaardistada rahulolu vabatahtlike seltsiliste projekti senise tegevusega ja täpsustada, milline on tegevustesse kaasatud hoolekandeesutuste rahulolu ja valmisolek vabatahtlike kaasamisel tulevikus. Käesolevas kokkuvõttes on esitatud e-küsitluse intervjuude ülesehitus, tulemused ja järeldused.

1. Tagasisideküsitluse disain

Andmekogumise protsess algas märtsis küsitluse ja valimi koostamisega. Rahuloluküsitluse eesmärgiks oli koguda andmeid vahekokkuvõtte tegemiseks rahulolust vabatahtlike seltsiliste tegevusest hoolekandeesutustes. Samuti soovisime saada tagasisidet hoolekandeesutuste laiemast valmisolekust kaasata vabatahtlikke oma tegevustesse. Rahuloluküsitlus vormistati ja viidi läbi e-küsitluse formaadis Google Forms veebikeskkonnas. Rahuloluküsitluse lingi edastati e-maili teel kõigile 32- le (mai 2023 seisuga) vabatahtlike seltsiliste projekti koostöölepinguliste hoolekandeesutustesse. E-küsitlusele vastas 24 koostöölepinguliste hoolekandeesutuse esindajat. Küsitlusele vastamise aeg oli kaks nädalat. E-küsitluse kokkuvõtva analüüsi tulemuste tutvustamisel ei kasutata isikustatud andmeid. Vastajate vastuse väljavõtetes on kasutatud numereeringut *vastaja 1*, *vastaja 2* jne, need väljendavad erinevaid vastanuid küsimuse lõikes, erinevate vastuste juures ei pruugi *vastaja 1* olla sama inimene.

Rahuloluküsitluse küsimused leiata Lisa 1.

2. Tulemused

Hoolekandeesutuste osavõtt rahuloluküsitluses hea – rahuloluküsitlusel oli esindatud **24 koostööpartnerist ehk 75%** kõikidest mai 2023 seisuga koostöölepingulisest hoolekandeesutustest. Seega tulemused peegeldavad enamuse kaasatud hoolekandeesutuste rahulolu vabatahtlike seltsiliste tegevusega. Valdavalt oli küsitlusele vastaja hoolekandeesutuse juhata (n=18), vähem vastanuid olid hooldusjuhid või tegevusjuhendajad.

Vastanute jaotus maakonniti on toodud tabelis 1. Küsitluses oli esindatud 11 maakonda.

Tabel 1 Hoolekandeesutuste jaotus maakondade lõikes

Maakond	Vastanute arv
Harjumaa	2
Ida-Virumaa	1
Järvamaa	2
Jõgevamaa	4
Lääne-Virumaa	2
Põlvamaa	4
Raplamaa	1
Saaremaa	1
Tartumaa	1
Viljandimaa	1
Võrumaa	5
KOKKU	24

2.1. Vabatahtlike seltsiliste tegevus hoolekandeesutuses

Küsitluses kaardistati vabatahtlike seltsiliste tegevus hoolekandeesutuses: mitu vabatahtlikku seltsilist küsitluse hetkel asutuses tegutseb, mitu hoolealust on seltsiliste tegevustega seotud, kui sageli vabatahtlikud seltsilised asutust külastavad ning kui pikk on keskmine kontakt seltsilise ja hoolealuse vahel. Samuti küsisime tagasisidet, milliseid tegevusi hoolealused koos vabatahtlike seltsilistega teevad.

Keskmiselt tegutseb hoolekandeesutuses kaks vabatahtlikku seltsilist, kuues hoolekandeesutuses tegutseb kas 4 või 5 seltsilist. Üks vastaja märkis, et varem külastas hoolekandeesutust üks seltsiline, aga tema loobumise tõttu hetkel ühtegi seltsilist hoolekandeesutust ei külasta.

Küsimusele, mitu asutuse elanikku/hoolealust on seltsiliste tegevusega seotud, vastati keskmiselt 13. On näiteid asutustest, kus on kaasatud 26 või 35 hoolealust, aga ka asutustest, kus seltsiliste tegevusega on seotud ainult 2 või 3 hoolealust. Siiski on 17-s asutuses seltsiliste poolt pakutavatesse tegevustesse kaasatud 10 või enam hoolealust.

Soovisime kaardistada, kui sageli seltsilised keskmiselt hoolekandeesutust külastavad. Vastused on toodud tabelis 2.

Tabel 2 Hoolekandeesutuse külastuse sagedus

Külastuse sagedus	Vastanute arv
mitu korda nädalas	3
1 kord nädalas	6
paar-kolm korda kuus	9
üks kord kuus	5
vastus puudub	1
KOKKU	24

Tabelist on näha, et enamus vastajad toovad esile, et seltsilised külastavad asutust pigem mitu korda kuus (n=18). Vähem on iganädalasi külastusi (n=9; ca 38%). See näitab, et vabatahtlikud seltsilised külastavad hoolekandeesutusi pigem sageli ja ka ühe külastuse kestus on pigem pikk (1-2 tundi; vaata tabel 3).

Tabel 3 Keskmise kontakti seltsilise ja hoolealuse vahel

Kontakti pikkus	Vastanute arv
kuni 20 min	1
30-45 min	4
1-1,5 tundi	9
kuni 2 tundi	6
3 kuni 5 tundi	4
KOKKU	24
<i>Keskmine kontakt</i>	<i>1-2 tundi</i>

Vastustest on näha, et seltsiline seltsilised panustavad tegevustesse oluliselt oma vaba aega, seda nii ühekordse külastuse kui ka külastuste sageduse mõttes.

Tegevused seltsilise ja hoolealusel vahel on väga erinevad, enamlevinud on vestlemine ja jalutamine. Samuti on levinud raamatute/ajalehtede/ajakirjade ettelugemine või tutvumine uuema kirjandusega ning erinevate meelelahutuslike, aga ka mõistust teritavate tegevuste harrastamine (ristsõnade lahendamine, lauamängude mängimine jm). Mitmel juhul tuuakse esile ka ühislaulmist või muusika kuulamist. Vastaja sai vaba vastusena esile tuua kõik tegevused, mida vabatahtlikud seltsilised pakuvad. Need on tabelis 4 kokku võetud 11-sse erinevasse kategooriasse.

Tabel 4 Tegevused, mida seltsilised koos hoolealustega teevad

Tegevus	Vastuste arv
Vestlused	19
Jalutamine (õues, hoolekandeesutuse siseselt)	14
Lugemine/ettelugemine (raamatud, ajalehed, ajakirjad) ja kirjandusega tutvumine	12
Mõistust teritavad tegevused/meelelahutus (lauamängude mängimine, ristsõnade lahendamine, bingomäng jm)	11
Muusikaline tegevus (laulmine, muusika kuulamine, pilli mängimine)	8
Meisterdamine (sh erinevate teemapäevade raames), käeline tegevus	5
Ürituste külastamine väljaspool hoolekandeesutust	4
Abi poeskäigul	2
Teraapiakoera/poni külastus hoolekandeesutusse	1
Suhtlemine ametiasutusega	1
Möödunu meenutamine	1

Näited vastusest:

Vastaja 1: Käelised tegevused (kaartide meisterdamine, munade värvimine, voolimine, piltide värvimine, lõikamine, lõngast tibude tegemine), bingo mäng, naeruteraapia, pilli mängimine, raamatute ette lugemine, muusika kuulamine.

Vastaja 2: Mõne ürituse külastamine, käeline tegevus erinev (vastavalt võimetele või tähtpäevale), vastavalt mõne eaka soovile, lehe ettelugemine, päevasündmuste arutelu, meenutustering jne jne.

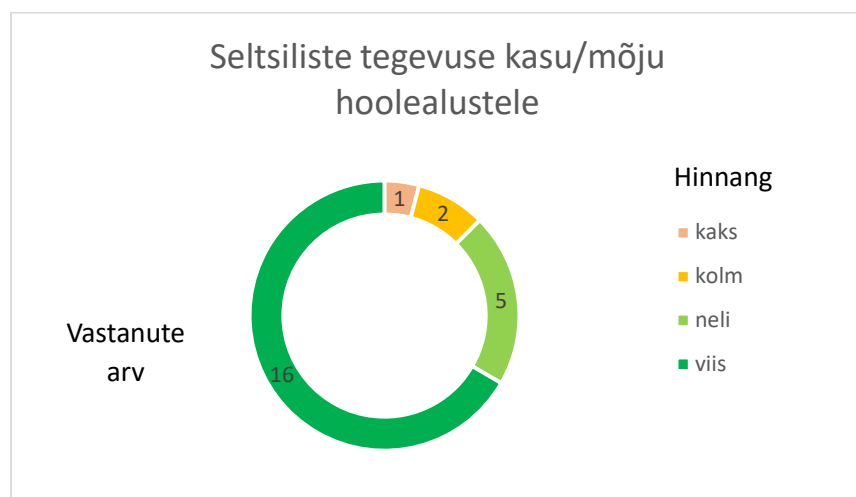
Vastaja 3: Suhtlemine, õues käimine, jalutamine, poes käimine, erinevad tegevused grupimängud, uudiste arutelu, poliitika, käelised tegevused.

Küsimuses ei eristatud ja ka vastajad ei toonud eraldi välja, kas tegemist on individuaal- või grupitegevustega. Kui vestlemine, jalutamine ja ürituste külastamine on eeldatavasti individuaalsed tegevused, siis meisterdamine, bingomäng või laulmine on pigem grupitegevused.

2.2 Rahulolu seltsiliste tegevusega

Palusime hoolekandeesutustel hinnata seltsiliste tegevuse kasu/mõju hoolealustele. Küsitlusest selgub, et seltsiliste tegevuse kasu hinnatakse väga kõrgelt – ca 88% vastanutest (n=21) hindab seda 5-pallisüsteemis 4- või 5-ga, sh väga kõrge kasu (hinnang 5) on seltsiliste tegevusel 16 hoolekandeesutuse hinnangul. Keskmine hinnang on 4,75. See näitab, et seltsiliste tegevus on toonud hoolealuste ellu erinevaid lisategevusi, millel on hoolealustele märgatav/oluline mõju. Kokku kolm vastajat on hinnanud kasu hoolealustele madalaks (hinnang kas kaks või kolm); vt joonis 1.

Joonis 1 Seltsiliste tegevuse kasu/mõju hoolealustele

Vastajatel oli võimalus oma hinnangut ka selgitada, allpool on toodud osade vastajate põhjendused:

Vastaja 1: Seltsiliste külaskäigud toovad rõõmu ja vaheldust hooldekodu elanike argipäeva.

Vastaja 2: Vabatahtlik seltsiline on alati oodatud, kuna personalil ei ole piisavalt aega, et klientidega vestelda, raamatut lugeda jne.

Vastaja 3: Elanike päevades on vaheldust, meeleolu on paranenud.

Vastaja 4: Hoolealused on väga rahul ja ootavad vabatahtlike külastusi.

Vastaja 5: Hoolealused ootavad seda päeva väga. Need mõnusad tegevused toovad nende ellu särtsu, rõõmu ja lusti. Seda rõõmu ja tänutunnet on nauditav jälgida.

Vastaja 6: Tagasiside elanikelt on väga positiivne ja seltsilised oodatud. Nad annavad võimaluse rohkem õue saada, külastada üritusi (ratastoolis klientide puhul), pakuvad individuaalset tähelepanu ning muudavad meie elanike päeva sisukaks.

Vastaja 7: Natuke toob vaheldust, aga igapäevane suhtlemine oleks tõhusam.

Samuti uurisime hoolekandeesutuste hinnangut, kuivõrd oluliseks hinnatakse vabatahtlike seltsiliste tegevusest saadavat kasu hoolekandeesutusele (näiteks teenuse kvaliteedi kasv vm). Ka kasu asutusele hinnatakse väga kõrgeks – keskmine hinnang 4,63. Kokku 22 vastajat on hinnanud seltsiliste tegevusest saadavat kasu kas 4- või 5-ga (ca 92%). Kokku kaks vastanut on hinnangud kasu hoolekandeesutusele madalaks või pigem keskmiseks (hinnangud 2 ja 3).

Vastajate selgitused avavad kõrget hinnangut veidi enam:

Vastaja 1: Kindlasti aitab teenuste kvaliteedi tõusule kaasa- inimeste päeva sisustame positiivsete ja mõtestatud tegevustega, individuaalsete kohtumistega annab elanikele elujõudu (on, keda oodata) ja vähendab üksildustunnet. Dementsusega inimeste puhul aitab säilitada kognitiivseid võimeid ning ratastoolikliendid saavad pikemaid jalutuskäike hooldekodust eemal ning rohkem võimalust liikuda kogukonnas, külastada üritusi.

Vastaja 2: Võimaldame mitmekesisemat suhtlemist. Elanikud räägivad lähedastele, annab tunde, et hoolitakse ja tegeletakse.

Vastaja 3: Hoolealused on peale seltsiliste külaskäiku rahulikumad ja rõõmsamad.

Vastaja 4: Vabatahtlike seltsiliste tegevus elavdab meie kodu kliente, nad teavad, et keegi leiab aega neid kuulata, nendega vestelda ja kes kunagi ei kiirustata.

Osadest vastustest on näha ka seda, et vabatahtlikke käsitletakse kui tegevusjuhendajate asendajaid. Siinkohal on oluline rõhutada, et vabatahtlikud ei saa asendada hoolekandeesutusele endale pandud ülesandeid ja rolle, vabatahtlike panus saab olla lisaväärtuse andmine olemasolevatele teenustele/ tegevustele lisaks.

Vastaja 1: Kliendid on rõõmsamad, teenuse kvaliteet tõuseb seoses huvitegevuste pakkumisega.

Vastaja 2: Kuna meie hooldekodus ei ole tegevusjuhendajat, siis täidavad vabatahtlikud selle osa.

On ka vastanuid, kes ütlevad, et seltsiliste tegevuse kasu hindamiseks on tegevus toimunud liiga lühikest aega:

Vastaja 3: Kuna seltsilised on meie hooldekodusse jõudnud 2 korral, siis ei ole seltsiliste tegevus väga olulist mõju avaldanud, kuid oma positiivne mõju on ka nendel kahel korral ja kui seltsiliste tegevus muutub regulaarseks teatud ajaperioodil, siis olen täiesti veendunud, et nende tegevus mõjutab ka hooldusteenuse kvaliteeti.

Vastaja 4: See tegevus on kestnud veel kestnud lühikest aega.

Vastuste selgitustest ja põhjendustest selgub, et peamine kasu hoolekandeesutuse seisukohalt on hoolealuste vaba aja mõtestatud sisustamine ning hoolivuse, tähelepanu ja igapäevastest, osaliselt ka rutiinsetest päevakavalistest tegevustest erinevate tegevuste pakkumine vabatahtlike seltsiliste poolt.

2.3 Rahulolu vabatahtlike seltsiliste programmi rakendamisega

Uurisime, mida hoolekandeesutused väärtustavad seltsiliste programmi korraldamises ja rakendamises kõige enam; vt vastuseid tabelist 5.

Tabel 5 Mida väärtustavad hoolekandeesutuste esindaja seltsiliste programmi korralduses

Hinnang	Vastuste arv
Seltsiliste liikumise idee iseenesest	3
Seltsiliste olemasolu (vabatahtlikud, kes on nõus hoolekandeesutusse tulema)	6
Seltsiliste aeg, panus, järjepidevus, paindlikkus	5
Suhtlus eakatega	7
Uued ideed, leidlikkus, paindlikkus	3
Võimalus suhelda piirkonna koordinaatoriga/ Turvatunne, et vabatahtlike töö koordineerimisega tegeleb keegi teine	2
Taustauuring seltsilistele tehtud, tugi ja koolitused neile	1

Tabelist on näha, et kõige enam väärtustatakse seltsiliste olemasolu iseenesest – vabatahtlikke, kes on nõus hoolekandeesutusse minema ning oma aega järjepidevalt panustama. Väga oluliseks peetakse ka järjepidevat suhtlust eakatega. Välja on toodud ka uusi ideid, mida seltsilised on asutuses välja pakkunud. Vähemalt kolm vastanut on ära märkinud ka rahulolu sellega, et vabatahtlike seltsiliste tegevusega käib kaasas tugisüsteem, sh koordinaator, kes seltsiliste tegevust koordineerib, aga ka see, et neid on eelnevalt koolitatud ning neile on tehtud taustauuring.

Vastaja 1: Et on olemas inimesed, kes on valmis vabatahtlikult pühendama oma aega ja energiat teiste inimeste (hooldekodus elavate eakate) elu paremaks muutmisel.

Vastaja 2: Et käib meie majast väljaspool inimesi meie klientidega suhtlemas ja tegelemas. Kuulavad nende muresid-rõõme alati suure innukusega ja mõtlevad uusi tegevusi välja.

Vastaja 3: Paindlikkus. Tehakse grupi- ja individuaaltegevusi. Samuti ei pelga toimetada ka keerulisema diagnoosiga kliendiga.

Vastaja 4: See on üks ütlemata väärt programm.

Hindamaks rahuolu seltsiliste programmi rakendamisega hoolekandeesutuses küsisime ka kontakti olemasolu ja suhtlemise tihedust seltsiliste programmi esindajaga (koordinaator, projektijuht vm) ning koostööd temaga.

Seltsiliste programmi esindajaga on hoolekandeesutuse esindajal kontakt keskmiselt üks kord kuus. Mõnel juhul on kontakte ka harvem, kord kvartalis (vt ka tabel 6). Regulaarne suhtlus seltsiliste programmi esindajaga aitab paremini esile tuua hoolekandeesutuse vajadusi ja reflekteerida seltsiliste tegevust vabatahtlike seltsiliste koordinaatorile.

Tabel 6 Kontakti sagedus seltsiliste programmi esindajaga

Kontakti sagedus	Vastanute arv
Üks kontakt/ Vähene	3
2-4 korda kuus	6
üks kord kuus	10
üks kord kvartalis	4
Ei ole kohtunud, sest tegevus toimib	1
KOKKU	24

Sõltumata kontakti sagedusest vabatahtlike seltsiliste koordinaatoriga, kes on peamine kontaktisik hoolekandeesutusele, hinnatakse koostööd seltsiliste piirkondliku koordinaatoriga väga heaks (n=18) või heaks (n=2). Vastuste selgitustes tuuakse eelkõige välja hoolekandeesutuse vajadustega arvestamist ning infovahetuse sujuvust.

Vastaja 1: Alati kättesaadav ja kaasamõtlev meie asutuste vajaduste osas.

Vastaja 2: Koostöö ....(piirkonna) koordinaatoriga on väga hea, alati saame koos murekohad lahendatud ning infovahetus koordinaatori poolt on kiire ja professionaalne, vahetud kohtumised väga meeldivad.

Vastaja 3: Alati avatud ja võtab arvesse meie elanike eripärasid ja kohandab tegevused neile vastuvõetavaks. Juhendasime erinevate inimeste vajadusi ja erisusi. Iseseisvalt uuris teavet dementsuse kohta.

Kokku neljal juhul on hinnatud koostööd vabatahtlike seltsiliste koordinaatoriga kas rahuldavaks (hinnang 3) või mitterahuldavaks (hinnang 2). Neid hinnanguid ei ole põhjendatud.

Piirkondlik vabatahtlike seltsiliste koordinaator on olnud ka üks peamisi allikaid esialge info saamisel seltsiliste programmist, samas on paljud hoolekandeesutuste esindajad märganud infot seltsiliste liikumise kohta ka erinevates meediakanalites (tabel 7). See näitab, et seltsiliste liikumise programmi kohta on infot erinevates meediakanalites, samas ei vähenda see koordinaatori-poolset otsekontakti vajadust, mis võimaldab ka seltsiliste tegevust paremini tutvustada.

Tabel 7 Peamised infoallikad esialgse info saamisel vabatahtlike seltsiliste programmi kohta

Infoallikas	Vastuste arv
Reklaam (Facebook, kodulehekül, uudiskiri)	11
Koordinaator võttis ühendust	16
Vabatahtlikud võtsid ühendust	3

Peamiseks rahulolematuse põhjuseks seltsiliste programmi korralduses ja rakendamises on vähene seltsiliste arv ning nende külastuste sagedus. Vastustest (n=12) peegelduvad mõneti ka ootused vabatahtlikele seltsilistele, näiteks suurem teadlikkus psüühiliste erivajadustega inimestega suhtlemisel või noorte suuremat kaasamisvajadust seltsiliseks. Seltsilisi on võimalik tugisüsteemi kaudu koolitada ning seeläbi nende teadlikkust erinevates aspektides (nt psüühiline erivajadus, dementsus, depressioon jpm) tõsta. Noori seltsilisi on samuti võimalik toetada ja julgustada hoolekandeesutusse minemisel. Peamiseks probleemiks on hetkel pigem noorte vähene huvi tervikuna eakatega tegelemisel, mitte ainult hoolekandeesutuste hoolealuste külastamisel.

Tabel 8 Rahuolematust seltsiliste programmi korraldamises ja rakendamises

Rahulolematust põhjustavad tegurid	Vastuste arv
Seltsilisi võiks olla rohkem	5
Seltsilised võiksid tihedamalt käia	3
Noori seltsilisi võiks olla rohkem	1
Seltsiliste ebapiisav teadmine psüühiliste erivajadustega inimestega suhtlemiseks	1
Haiguspuhangud majas	1
Külastused ebaregulaarsed, puudub järjepidevus	1
Seltsilise loobumine	1
Paberimajandus seltsilise leidmisel	1
Kokkulepetest ei peeta kinni	1
Seltsilise tegevus võiks olla mingil määral tasustatud	1

Selgitavad märkused:

Vastaja 1: Programmi alguses olin väga entusiastlik, lootes, et kokkulepitu aeg järgmiseks seltsiliste külastuseks peab paika, kuid kahjuks ei olnud see nii ja veidi häiris, et koordinaator ei andnud sellest ka teada (samas mõistan, et koordinaatoril ei ole ka midagi teha, kui seltsilised ei saa tulla, kuid informeerida nende mittetulekust ikka saanuks).

Vastaja 2: Vabatahtlikud ei oma piisvalt palju teadmisi suhtlemiseks psüühiliste erivajadustega inimestega.

Vastaja 3: Töö vabatahtlike ja asutuse vahel on kaootiline ja mitte regulaarne, puudub järjepidevus. Vabatahtlike on hetkel vähe ning noorte osakaal meie piirkonnas olematu.

Vastaja 4: Seltsilised võiksid tihedamalt käia.

Vastaja 5: Mingil moel võiks see olla tasustatud - kas kinkekaardid sponsorettevõtetelt vms? Et märgatakse rohkem neid häid inimesi meie ümber!

2.4 Valmisolek vabatahtlike jätkuvaks kaasamiseks tulevikus

Esmalt uurisime hoolekandeesutustelt vabatahtliku töö korraldamist asutuses hetkel – kas asutuses on töö vabatahtlikega reguleeritud (näiteks olemas kinnitatud juhend või töökord) või mitte. 20-nes asutuses hetkel sellist korda ei ole, vabatahtliku töö korraldus on reguleeritud juhendi abil ainult neljas küsitatud hoolekandeesutuses. Samuti ei ole enamuses (n=23) asutuses töö vabatahtlikega (sh juhendamine/ töö korraldamine, värbamine) jõudnud veel töötajate ametiülesannete kirjeldusse. Ainult ühes hoolekandeesutuses töötaja ametijuhendisse lisatud ka töö vabatahtlikega. See näitab, et vabatahtlike kaasamine ei ole hetkel veel teadvustatud ja süsteemne tegevus hoolekandeesutuste igapäevatoos. Sellest võib kaudselt järeldada ka seda, et vabatahtlike kaasamisest saadav lisandväärtus ei ole seni olnud märkimisväärne või ei ole olnud püsiv, et süsteemselt ja läbimõeldult sellele hoolekandeesutuse poolt tähelepanu pöörata. Eestis on häid näiteid ettevõtetest, mille kollektiivid külastavad hoolekandeesutusi või üldhariduskoolidest, mis meisterdavad hoolekandeesutuste hoolealustele jõulukaarte või koguvad heategevuslike ürituste kaudu toetusi panustamiseks hoolekandeesutustesse, kuid enamasti on tegemist ühekordsete ettevõtmisega ilma püsiva tugisüsteemita. Sotsiaalvaldkonna vabatahtlik on ühiskonnas hetkel veel väiksema tähelepanu all kui vabatahtlikkus tervikuna.

Eelnevalt tulenevalt on hoolekandeesutusi vaja nõustada ja toetada juhendmaterjalide koostamisel tööks vabatahtlikega. 18 vastanut on nõus selles protsessis ka kaasa lööma, et keskseid juhendmaterjale välja töötada – selles nähakse asutustele selget kasu.

Positiivne on see, et enamus küsitlusele vastanud hoolekandeesutustest peavad vajalikuks ka tulevikus oma asutuses jätkata vabatahtlike, sh seltsiliste kaasamist: 21 vastanut peab seda väga vajalikuks (hinnang 5), kaks vajalikuks (hinnang 4) ja üks pigem vähemvajalikuks (hinnang 3). See tähendab, et seltsiliste programmiga liitunud hoolekandeesutused on saanud tunnetatavat lisaväärtust oma olemasolevatele teenustele ning väärtustavad seetõttu vabatahtlike (seltsiliste) panust. Rahulolu seltsiliste tegevusest on üles kaalunud mõningase rahulolematuse (s.o. seltsiliste vähesus, tegevusest loomine seltsilise poolt, kommunikatsiooniprobleemid jm). Vabatahtlike seltsiliste tegevuse panust väärtustatakse ja hinnatakse:

Vastaja 1: Seltsilised on lisaressursiks, mida pakkuda hooldekodus elavate inimeste elukvaliteedi parandamisel.

Vastaja 2: Eakad on palju rõõmsamad. Väga palju on meie majas hoolealuseid kellel pole omakseid või keda omaksed ei külasta. See annab ka neile tunde, et nende jaoks on olemas inimene, kes neid kuulab ja nendega tegeleb.

Vastaja 3: Eakad vajavad suhtlemisvõimalust erinevatel tasanditel ja selles osas on järjepidevus väga oluline.

Vastaja 4: Kergendab ka meie hooldustöötajate tööd.

Vastaja 5: Väga-väga loodame, et projekt või muus vormis tegevus jätkub. Meie oleksime valmis kordades rohkem seltsitatavaid välja pakkuma, oleks ainult seltsilisi.

Vabatahtlike jätkuval kaasamisel on eesmärgiks eelkõige elanike mõtestatud vaba aja sisustamine: vestlused, raamatute/ajalehtede lugemine ja loetu üle arutlemine, jalutuskäigud (sh ratastooliga inimestele), erinevad aktiivsed tegevused (meisterdamine, mängud jm) ja üritustest osavõtt. Ühisnimetajaks on individuaalne tähelepanu ja rohkem tegevusvõimalusi nii meelelahutuseks kui ka vaimu teritamiseks. Hoolekandeesutuste tagasisidest on näha, et see mõjub positiivselt hoolealuste vaimsele tervisele (rõõmsam olek/paranenud meeleolu, üksindustunde vähenemine, suurem kaasatus tegevustesse).

Vabatahtliku tegevuse kestlikkuse ja tõhususe tagamisel tuuakse eelkõige välja infovajadust, sh vabatahtlike seltsiliste koordinaatoriga: infot vabatahtlike tegevuste ja võimaluste kohta, seltsiliste kontakte. Töös vabatahtlikega toovad vastajad välja ka ühiskoolituste vajadusi, et hoolekandeesutus ja seltsilised üksteist paremini mõistaksid. Täiendavat tuge vajaksid hoolekandeesutuste esindajad värbamisel ja juhendamisel: esile on toodud vajadust asutusesiselt vabatahtlike juhendajate koolitamiseks, sarnaselt näiteks kutsehariduses toimivate praktikajuhendajate koolitusega.

Vastaja 1: Hea on, kui vabatahtlike töö koordineerimisega tegeleb koordinaator. See annab stabiilsuse ja järjepidevuse, sest kliendibaas on eakad inimesed, kes vajavad usalduslikke kontakte. Asutusel ei ole ressursi, et ise sellesse aktiivselt panustada.

Vastaja 2: Kuidas värvata ja juhendada vabatahtlikke.

Vastaja 3: Võib-olla osaleda ühel ühisel koolitusel.

Vastustest järeldub, et vabatahtlike juhendamiseks vajavad hoolekandeesutused tuge ja nõustamist-koolitusi, kuna valdavalt ei ole vabatahtlike tegevus veel hoolekandeesutustes süsteemne ja järjepidev olnud. Puuduvad töökorrad ja selgelt määratletud tööülesanded tööks vabatahtlikega.

Vabatahtlike osas on hoolekandeesutusel ootused, et nendel oleks parem ettevalmistus eakate tervise ja erivajaduste mõistmiseks:

- erinevate haiguste eripärade tundmine, sh dementsus, ärevushäired, kõne-ja kuulmistakistused, intellektipuue;
- eakate kehaline tegevus (liikumine, kehalised harjutused);
- ergonoomika algtõed, abistamine nt kukkumise korral;
- esmaabi andmise oskused;
- tegevusteraapia oskused;
- isikuandmete kaitse;
- vabatahtliku eetika küsimused.

Valdavalt arvavad hoolekandeesutuste esindajad, et vabatahtlikud peaks üldjuhul välja õpetama kas koordinaator ja/või tugisüsteem väljaspool hoolekandeesutust, kuna hoolekandeesutusel puudub selleks aeg ja ressurss. Hoolekandeesutus võib omalt poolt teha lühijuhendamise

hoolealuste taustast - kes asutuses elavad, milline on nende abivajadus, millised on elanike ootused jne.

Kokkuvõte ja järeldused

Hoolekandeesutused on vabatahtlike seltsiliste liikumise hästi vastu võtnud, vabatahtlikud seltsilised käivad külas kokku 32 hoolekandeesutuse hoolealustel üle Eesti. Keskmiselt käib hoolekandeesutuses 2 seltsilist ja üldine ootus on, et neid oleks (oluliselt) rohkem ja nad külastaksid hoolekandeesutust (oluliselt) sagedamini.

Vabatahtlike kaasamise väljakujunenud süsteem hoolekandeesutustes enamasti puudub. Seltsiliste tegevusel nähakse olulist positiivset mõju nii hoolealustele kui hoolekandeesutusele tervikuna. Mõju hoolealustele kirjeldatakse järgmiselt:

- hoolealuse üksildustunde vähenemine;
- positiivne mõju emotsionaalsele tervisele (meeleolu paranemine, rõõmsam ja aktiivsem olek; rohkem elutahet);
- kehalise tegevuse paranemine (jalutamine, kehalised harjutused);
- tegevusvõimaluste lisandumine (mängud, meisterdamine, ühislaulmine, raamatulugemine jm) ja seeläbi hoolealuste kognitiivsete võimete toetamine;
- hoolekandeesutustest välja saamine (kohviku või ürituste külastamine, kogukonnas ringiliikumine jm);
- igapäevarutiini lõhkumine.

Vabatahtlike seltsiliste tegevusel on tajutav mõju ka hoolekandeesutusele:

- rohkem (individuaalset) tähelepanu ja hoolivuse ülesnäitamist hoolealustele;
- hoolealuste mõtestatud ja mitmekesisem vaba aja sisustamine;
- nõ värsket vere kaasamine, väljastpoolt hoolekandeesutust tuleva inimese lisandumine hoolealusel igapäevaellu;
- positiivne mõju hoolekandeesutuse üldisele teenuste kvaliteedile.

Samas peab ka tõdema, et vabatahtlike seltsiliste tegevus on hoolekandeesutusesti olnud erinev, seda nii tegevustesse kaasamise kui ka hoolekandeesutust külastatavate vabatahtlike arvu poolest. Seetõttu on vabatahtlike seltsiliste tegevusest saadud kogemus erinev. Mida kauem on vabatahtlikud seltsilised hoolekandeesutuses toimetanud, seda selgemal tuleb esile tegevuse positiivne mõju. Ka seltsiliste arv võib kogemust mõjutada – mida rohkem seltsilisi tegevustesse kaasatakse, seda tõenäolisemalt on nende tegevusel oluline positiivne mõju. Seltsiliste vähesus ning harvad külastused on peamisi rahulolematuse põhjusi seltsiliste tegevusega. Samas peab hoolekandeesutus mõistma ja aktsepteerima, et tegemist on vabatahtliku tegevusega, mille sagedus kujuneb vastavalt vabatahtliku ajaliste võimalustele.

Kogemust seltsiliste tegevusest mõjutab ka vabatahtliku seltsilise suhtumine: kokkulepetest kinnipidamine, tegevuste järjepidevus, sujuv infovoog hoolekandeesutuse ja vabatahtliku seltsilise vahel.

Oluliseks peetakse ka vabatahtlike seltsiliste tugisüsteemi, sh piirkondlike koordinaatorite olemasolu ja vabatahtlike eelnevat ettevalmistust (koolitust, taustakontrolli) kui ka tugimist tegevuse ajal.

Ohukoht on, et vabatahtlikke (mitte ainult seltsilisi) käsitletakse kui tegevusjuhendajate asendajaid. See tähendab, et vabatahtliku rollist ja ülesannete läbimõtestamine hoolekandeesutuses on oluline, seda ka valeootuste vältimiseks. Arusaama saab parandada hoolekandeesutustele juhendmaterjalide ja töökordade koostamisega vabatahtliku töö korraldamiseks ja vabatahtlike värbamiseks hoolekandeesutusse. Selline töökord enamuses hoolekandeesutustest hetkel puudub, nagu ka ametijuhendisse lisatud tööülesannete kirjeldused vabatahtlike tegevuse korraldamiseks asutuses. Sellise juhendmaterjali koostamisel ootavad hoolekandeesutused abi, seetõttu on mõistlik see koostada keskselt tugisüsteemi abil kui tööriist, mida saab asutus vajadusel oma spetsiifikast tulenevalt täiendada. Hoolekandeesutused vajavad ka koolitamist ja nõustamist vabatahtlike asutusepõhise värbamise korraldamisel ning vabatahtlike tegevuse juhendamisel.

Hoolekandeesutuste ootused vabatahtlikele peegeldavad selgelt eaka-spetsiifiliste teadmiste vajadust ning hoolekandeesutuse konteksti:

- hoolekandeesutuse-spetsiifiline lähenemine, vabatahtliku seltsilise tegevustes selle spetsiifikaga arvestamine;
- vabatahtlike parem teadlikkus/ ettevalmistus eakate spetsiifikast (sh erinevate haiguste mõistmine; ergonoomika, eakate esmaabi põhitõdede tundmine jm);
- vabatahtliku eetika tundmine, sh isikuandmete kaitsel;
- noorte suurem kaasamine vabatahtlike seltsiliste tegevustesse.

Positiivne on see, et enamus küsitlusele vastanud hoolekandeesutustest on saanud vabatahtlike seltsiliste kaasamisest tunnetatud lisandväärtust ja nad peavad vajalikuks ka tulevikus jätkata vabatahtlike, sh seltsiliste kaasamist. Valdavalt ollakse valmis ühiskoolitusteks vabatahtlikega, et üksteist paremini mõista. Samuti ollakse nõus panustama vabatahtlike tegevust reguleerivate juhendmaterjalide ja töökordade väljatöötamiseks. Omalt poolt ollakse valmis ka vabatahtlike esmaseks väljaõpetamiseks kohapeal (asutuse spetsiifika tutvustamine jm), et uute vabatahtlike sisseelamine oleks sujuvam.

Lisa 1 Rahuloluküsitluse küsimustik

Hea vastaja!

Suur tänu, et olete meile hea koostööpartner ja aitate kaasa sotsiaalvaldkonna vabatahtlike kaasamisele ja valdkonna arendamisele.

Soovime saada teilt tagasisidet meie koostööle ja kaardistada käimasolevas vabatahtlike seltsiliste projektis osalevate hoolekandeesustuste kogemused ja rahulolu. Teieni on jõudnud see küsitlus, sest olete meiega koostöölepingu sõlminud hoolekandeesutuse esindaja.

Küsitluse vastused on isikulised. Kogutud andmeid kokkuvõtte kirjutamiseks kasutades tagame vastajate anonüümsuse. Muul eesmärgil saadud andmeid ei kasutata. Rahuloluküsitluse tulemuste kokkuvõtte teeme mai lõpuks ja jagame tulemusi kindlasti teiega. Küsimustiku täitmisele kuluv aeg on orienteeruvalt 20 minutit. Küsimustik on avatud 20. maini.

Küsitluse viib läbi MTÜ Eesti Külaliikumine Kodukant, vabatahtlike seltsiliste liikumine.

Tegevusi toetab Euroopa Liidu Sotsiaalfond.

Küsitlusega seotud küsimuste korral võtke ühendust: Inga Kalvist, tel 55575515, inga@seltsilised.ee.

1. Teie ees- ja perekonnanimi
2. Millises hoolekandeesutuses Te töötate?
3. Mis on Teie ametinimetus ja ülesanded vabatahtlike seltsiliste liikumisega sõlmitud koostöölepingu raames?
4. Kuidas on Teie asutuses reguleeritud töö vabatahtlikega (kas on olemas tööks kinnitatud juhend/ kord vm)?
5. Kas Teil on asutuses töötaja, kelle ametijuhendis on kirjas töö vabatahtlikega (juhendamine/ töö korraldamine, värbamine vm)?
6. Mitu vabatahtlikku seltsilist Teie asutuses meiega sõlmitud lepingu raames hetkel tegutseb?
7. Mitu Teie asutuse elanikku/ hoolealust on seltsiliste tegevustega seotud?
8. Kui sageli seltsilised Teie asutust keskmiselt külastavad (valikvastused: 1x nädalas, mitu korda nädalas, 1 x kuus, mitu korda kuus, 1 x kvartalis, muu)?
9. Kui pikk on keskmine kontakt seltsilise ja abisaaja vahel?
10. Milliseid tegevusi vabatahtlikud seltsilised Teie asutuses teevad? Palun loetlege.
11. Milliseks hindate seltsiliste tegevuse kasu/ mõju Teie hoolealustele? Skaala: väga vähene kasu (1) - väga suur kasu (5).
12. Kuivõrd oluliseks hindate vabatahtlike seltsiliste tegevusest saadavat kasu Teie asutusele (näiteks: teenuse kvaliteedi kasv vm)? Skaala: kasu ei näe (1) - väga suur kasu (5).
13. Millisel viisil Te saite infot vabatahtlike seltsiliste kaasamise võimalusest oma asutusse?
14. Kui tihti on Teil kontakt vabatahtlike seltsiliste liikumise esindajaga (nt koordinaator, projektijuht vm)? Valikvastused (keskmiselt 1x nädalas, keskmiselt 1 x kuus, keskmiselt 1 x kvartalis, muu).
15. Milliseks hindate senist koostööd vabatahtlike seltsiliste esindaja ja Teie asutuse vahel? Skaala: väga halb (1) - väga hea (5).
16. Mida väärtustate vabatahtlike seltsiliste programmi korralduses ja rakendamises kõige enam?
17. Millega olete vabatahtlike seltsiliste programmi korralduses ja rakendamise raames kõige vähem rahul?
18. Kuivõrd vajalikuks peate ka tulevikus oma asutuses jätkata vabatahtlike, sh seltsiliste kaasamist? Skaala: ei näe edasist vajadust, saame ise hakkama (1) - väga vajalik tugitegevus meie töös (5).

19. Kui peate vajalikuks, siis millistel eesmärkidel või millistes valdkondades soovite senisest enim vabatahtlikke kaasata?
20. Millised oskusi, teadmisi või tuge vajate, et vabatahtlike tegevus Teie asutuses oleks tõhus ja kestlik?
21. Millistel teemadel on vajalik vabatahtlike ettevalmistus? Kuidas ja kes seda peaks tegema?
22. Kas olete nõus edaspidi osalema hoolekandeesutuste vabatahtliku tegevuse arendamise protsessis (näiteks asutuses kaasamise kesksete juhendmaterjalide väljatöötamine jm)? Valikvastused: jah, see toob meile kasu; ei pea vajalikuks, muu.
23. Täiendavaid mõtteid/ ettepanekuid, mida soovite meile edastada?